

Allmennleger

– antall og utvikling – 1995–2003

AV ANDERS TARALDSET

De siste 7 1/2 år har antallet allmennleger i Norge økt med omkring 600, ifølge Legeforeningens legeregister. I samme periode har antallet yrkesaktive leger i Norge økt med over 4000. Tall fra Statistisk Sentralbyrå (SSB) viser omtrent samme økning i utførte legeårsværk i kommunehelsetjenesten i perioden 1994–2001, som i skrivende stund er det siste året SSB har offentliggjort statistikk for. I det følgende vil jeg beskrive noen utviklingstrekk i statistikken for allmennleger basert på registrert hovedstilling i Legeforeningens legeregister der intet annet er nevnt. Jeg har her valgt å definere allmennleger nokså vidt, i praksis slik at begrepet omfatter alle leger i kommunehelsetjenesten slik også SSB presenterer sin statistikk, men uten å regne med turnusleger. Dermed er også kommunelege I mv medregnet, ettersom mange av disse også arbeider som allmennleger.

Status per mars 2003

Tabell 1 viser at det er nesten 17 000 yrkesaktive leger < 70 år i Norge og nesten 4100 eller 24,1% av disse er allmennleger. Vi regner her antallet leger basert på registrert hovedstilling, mens SSB opererer med utførte årsværk. Det er såpass få av allmennlegene som arbeider vesentlig mindre enn 100% når alle typer legevirksomhet tas med, at vi i praksis kan se bort fra dette. Tabellen viser også hvor mange av disse allmennlegene som er medlemmer av hhv. Aplf og OLL (primær yrkesforening), samt hvor mange av allmennlegene som er fastleger i sin hovedstilling. Andelen fastleger utgjør her 86,4% og er selvsagt vesentlig høyere med en snevrere definisjon av 'allmennlege'. Mange av de resterende allmennlegene er fastlege i sin bistilling. Merk at ta-

Anders Taraldset

er cand.oecon fra Universitetet i Oslo 1991. Han arbeider som seksjonssjef for register og statistikk i Den norske lægeforening.

bellene kun omfatter de av Aplfs og OLLs medlemmer som er registrert som allmennleger i sin hovedstilling.

Gjennomsnittsalderen er 46,3 år som er 1,1 år høyere enn for alle yrkesaktive leger. OLLs medlemmer er klart eldre enn Aplfs medlemmer. Kvinneandelen er 30,7% som er lavere enn for alle yrkesaktive leger. Kvinneandelen er vesentlig lavere i OLL enn i Aplf.

Andelen medlemmer av Legeforeningen ser ut til å være høyere blant allmennleger enn blant alle yrkesaktive leger, men her er usikkerheten svært stor.

Andelen av allmennlegene som har en eller annen godkjent spesialitet, er 55,7% og er høyere både blant fastleger og i OLL. Andelen godkjente spesialister i allmennmedisin utgjør 52,5% blant allmennlegene og 56,2% blant fastleger i hovedstilling. Andelen med doktorgrad er ufullstendig registrert, men er veldig mye lavere blant allmennleger enn blant alle yrkesaktive leger.

TABELL 1. Yrkesaktive leger > 70 år i Norge per 18.3.2003

	Antall	Gj.alder	% kvinner	% medl.Dnlf	% spesialister	% doktorgrad	% utlendinger
Alle leger	16947	45,2	33,4	93,5	55,6	9,6	15,6
Allmennleger mv.	4084	46,3	30,7	98,0	55,7	1,9	14,6
Aplf	3487	46,1	31,6	-	56,6	2,0	13,6
OLL	392	50,1	20,2	-	67,4	1,5	14,3
Fastlege i hovedst.	3530	46,3	30,2	-	57,9	1,9	14,1

	Antall	Gj.alder	% kvinner	% medl.Dnlf	% spesialister	% doktorgrad
Alle leger	12809	44,1	26,6	95,0	55,9	9,9
Allmennleger mv.	3473	43,5	25,8	98,6	50,4	1,4
Aplf	2856	43,0	27,8	-	49,1	1,4
OLL	538	46,1	15,6	-	62,8	1,5

TABELL 2. Yrkesaktive leger < 70 år i Norge per. 5.10.1995

Andelen utenlandske statsborgere er nesten like høy blant allmennleger som blant alle yrkesaktive leger. Av allmennlegene er 157 statsborgere fra Sverige, 137 fra Tyskland, 98 fra Danmark, 22 fra Nederland, 19 fra Finland, 15 fra Bosnia Hercegovina, 14 fra Island og 14 fra Frankrike. Dette tilsvarer omtrent fordelingen blant alle yrkesaktive leger som det finnes en tabell for på Legeforeningens nettsider, men med en litt høyere andel fra Nederland, Bosnia Hercegovina og Frankrike og en litt lavere andel fra Island enn blant alle yrkesaktive leger. De siste årene har det vært en sterk økning i antallet leger fra Tyskland mens antallet leger fra Sverige og Danmark har endret seg relativt lite. Det siste året har økningen fra Tyskland vært vesentlig lavere enn tidligere.

Utviklingen siden oktober 1995

Tabell 2 viser tilsvarende status per 5.10. 1995. På dette tidspunktet utgjorde allmennlegene 27,1% av alle yrkesaktive leger. Dette kan kanskje være noe for høyt sammenlignet med tilsvarende andel per 18.3. 2003, fordi langt færre av de yrkesaktive legene var registrert med ukjent stilling i 1995 enn i 2003. Likevel synes det klart at veksten i antallet allmennleger har vært relativt svakere enn veksten i antallet yrkesaktive leger totalt. Denne forskjellen i relativ vekst har vært størst i perioden 1995–1999, mens veksten i antallet allmennleger har vært langt sterkere i perioden 1999–2003.

Gjennomsnittsalderen blant allmennleger har økt med 3,1 år for Aplfs medlemmer, mens den tilsvarende økningen blant alle yrkesaktive leger er 1,1 år. I motsetning til hva mange tror, har gjennomsnittsalderen ikke blitt redusert etter 1998/1999 selv om veksten i antallet allmennleger har vært sterk. Kvinneandelen har økt mindre for allmennleger enn for alle yrkesaktive leger. Mens kvinneandelen i 1995 var høyere blant yrkesaktive medlemmer av Aplf enn blant alle yrkesaktive leger, er det motsatte tilfellet i 2003. Det betyr at rekrutteringen av kvinner til allmennlegetjenesten er svakere enn i arbeidsmarkedet totalt.

Andelen medlemmer av Legeforeningen kan se ut til å ha vært litt høyere i 1995 enn i 2003 både totalt sett og blant allmennleger, men her er usikkerheten i datagrunnlaget meget stor.

Andelen av allmennlegene med en eller annen spesialistgodkjenning var klart lavere i 1995 enn i 2003. Det har vært en kraftig nedgang i antallet nye spesialistgodkjenninger i samfunnsmedisin. Andelen spesialister i allmennmedisin blant allmennlegene var trolig omkring 48 eller 49% i 1995 – her har vi ikke eksakte tall. I motsetning til allmennlegene er andelen med godkjent spesialitet blant alle yrkesaktive leger i Norge redusert fra 55,9% til 55,6%. Dette har sammenheng med de store årskullene av yngre leger de senere årene. Andelen med doktorgrad har økt blant allmennleger mens denne andelen er redusert blant alle yrkesaktive leger.

Tall fra Rikstrygdeverket (RTV)

Det var ved årsskiftet 2002/2003 127 ledige fastlegehemler, noe som er en reduksjon på 35 siden forrige årsskifte, ifølge RTV. Per 28.2.2003 utgjør antallet lister uten lege 118. Ved årsskiftet 2002/2003 var det 2089 lister med totalt 462 563 ledige plasser. Dette er en reduksjon fra 2451 lister med ledige plasser ved forrige årsskifte. Det var ved årsskiftet 2002/2003 91 000 innbyggere som manglet fastlege, mens 20 000 innbyggere har valgt å stå utenfor fastlegeordningen. Per 28.2. 2003 er antallet innbyggere uten lege redusert til 74 546. Det gjenstår nå bare to kommuner som ikke har innført fastlegeordningen.

Vurdering av utviklingen

I perioden 1995–1999 var det en relativt svak vekst i antallet allmennleger, mens denne veksten har vært langt sterkere i perioden 1999–2003, både før og etter etableringen av fastlegeordningen per 1.6. 2001. Samtidig med at det har vært en meget sterk vekst i antallet nye stillinger/hjemler i allmennlegetjenesten, har antallet ubesatte legestillinger blitt redusert fra omkring 300 (litt avhengig av kilde og definisjoner) til 118 ifølge RTVs tall per 28.2.2003. Likevel har gjennomsnittsalderen blant allmennleger ikke blitt redusert etter 1998/1999 og kvinneandelen er lavere enn blant alle yrkesaktive leger, selv om det har vært en økning etter 1998/1999. Andelen godkjente spesialister viser en klar økning, men det er likevel en nedgang i antallet nye spesialistgodkjenninger i allmennmedisin fra 155 nye godkjenninger i toppåret 1996 til 88 nye i 2001 og 85 nye i 2002. Også antallet fornyelser av spesialiteten er redusert de siste to